

Hemşirelerin Bilgisayar Kullanım Durumlarının Belirlenmesine Yönelik Bir Ampirik Çalışma – Trabzon İli Örneği

Aslı KÖSE

Sağlık Yüksek Okulu Sağlık Yönetimi Bölümü, Gümüşhane Üniversitesi, Gümüşhane, Türkiye
asl_kse@gumushane.edu.tr

(Geliş/Received: 22.09.2011; Kabul/Accepted: 30.12.2011)

Özet— Sağlık sektöründe bilişimin yeri ve etkileri belirli bir ivmeyle artmaktadır. Buna bağlı olarak bilişim teknolojilerini verimli bir şekilde kullanabilen sağlık çalışanlarının önemi gittikçe artmaktadır. Özellikle son yıllarda sağlık bilgi sistemlerinin yaygınlaşmasıyla hemşirelerin sağlık bilişimi alanındaki ilgilerinin arttığı görülmektedir. Günümüzde profesyonel sağlık bakımı için bilgi teknolojilerini kullanarak kanıt dayalı karar verebilen hemşirelere ihtiyaç duyulmaktadır. Yeni yetişen hemşirelerin bilgi teknolojilerine ilişkin bilgi, beceri ve eleştirel düşünme yeteneğine sahip olmaları beklenmektedir. Bu çalışma hemşirelerin bilgisayar kullanım durumlarının belirlenmesi amacıyla planlanmıştır. Araştırma örneklemini Trabzon ili merkezinde çalışan hemşireler oluşturmuştur. Tanımlayıcı nitelikte olan bu çalışmada veri toplama aracı olarak kullanılan anket, literatür taraması yapılarak araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Anket formu katılımcıların sosyo demografik özellikleri ve bilgisayar kullanım durumlarını belirlemeye yönelik sorulardan oluşmaktadır. Tanımlayıcı nitelikteki bu çalışmadan elde edilen veriler elektronik ortama aktarılarak SPSS 11,5 istatistik paket programı aracılığıyla değerlendirilmiş ve değişkenler arasındaki ilişkinin anlamlılığını belirlemek için ki kare analizi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler— Hemşirelik, bilgisayar, bilgisayar kullanımı

An Empirical Study for Specifying Computer Use Levels of the Nurses-The Case of Trabzon

Abstract— The role and importance of informatics is gradually increasing in health sector. In this context, the health workers that can use information technologies adequately are considerable. It is seen that the interest of nurses in the field of health informatics has increased in the recent years especially. At the present day, the nurses deciding evidence-based using the information technologies for Professional healthcare are needed. This study aims specifying the levels of computer using of the nurses. The nurses working in the provincial city of Trabzon constitute the sample of the study. The questionnaire used as data collection tool has been prepared by the researcher reviewing the literature. The questionnaire consists of socio-demographics questions and questions for specifying computer use levels of the nurses. The data has been analyzed by statistical package for social sciences SPSS 11,5.

Keywords— Nursing, computer, computer using

1. GİRİŞ

Bilgisayar ve bilişim teknolojilerinin gelişimi ile sağlık mesleklerinde ve hemşirelikte önemli değişimler yaşanmaktadır. Hemşirelik dokümantasyonu ve hemşirelik bilgisinin paylaşılması konusundaki gelişmelerin etkisi tüm ülkelerde görülmektedir. Bilişim teknolojileri, hemşirelik verilerinin ve bilgi birikiminin yayınlanmasını, paylaşılmasını ve bilgiye ulaşmayı kolaylaştırmakta, klinik karar verme aşamalarında hemşirelere destekler sağlamaktadır. Ayrıca bilişim teknolojileri hemşirelerin diğer sağlık profesyonelleri ile

olan çalışmalarını destekleyip enformasyon paylaşımını hızlandırarak bakımın nasıl sunulacağını belirlemektedir [1, 2].

Sağlık hizmetleri gün geçtikçe karmaşıklaşmakta ve bilgisayara bağlı hale gelmektedir. Her yıl hastalar için toplanan ve depolanan tıbbi veri miktarı büyük bir hızla artmakta ve katlanarak büyümektedir. Bu verilere yeniden ulaşma, kullanma ve işleme bir yandan giderek daha zor bir hale gelirken bir yandan da bu gereksinim daha fazla önem kazanmaktadır. Bunun bir sonucu olarak bilgi işleme yöntemlerinin sistematik uygulanmasına; karmaşık

sorunları çözecek kurumlara ve tekniklere; bilgisayar ve bilgi teknolojilerinin kullanımına büyük bir gereksinim ve talep doğmaktadır [5].

Sağlık sisteminin birçok aktörü vardır. Bu aktörlerin en önemlileri ise hekim ve hemşirelerdir. Hekimler tanı ve tedavide hemşireler ise sağlık hizmeti sunucularıdır. Sağlık teknolojisini kullananların %80'i hemşirelerdir. Hastadan veriyi toplayanlar, topladıkları veriyi elektronik sağlık kayıtlarını aktaran hemşirelerdir. Hemşirelerin teknolojiye uyum sağlamaları çok önemlidir. Bunu yapacak olanlarda hemşirelerdir [3, 4].

2. HEMŞİRELİK UYGULAMALARI İLE BİLGİSAYAR İLİŞKİSİ

Sağlık ve bilgisayar alanındaki hızlı gelişmeler, bu iki sektörün birbirine daha fazla yakınlaşmasına ve hatta birbirine uyumlu gelişim göstermelerine neden olmaktadır. Sağlık bakım alanında bilimsel bilgi hızla artarken, sağlık bakım alanında hizmetin yönetilmesi, bilginin kayıt edilmesi, saklanması, paylaşılması ve yönetiminde bilgi teknolojisi gittikçe artan ve gelişen temel bir role sahiptir [6, 7, 8].

Hemşirelik uygulamalı bir disiplindir. Hemşireler, hastaya doğrudan bakım veren, ihtiyaçlarını belirleyen, nerede, ne zaman, hangi malzemenin kullanılacağına karar veren en büyük sağlık ekibi grubudur. Bu nedenle, hemşireler bilgisayar ortamına uyarlanmış sistemin birincil kullanıcılarıdır. Hem nicel hem de nitel pek çok veri hemşireler tarafından kayıt sistemi içine girilmektedir. Disiplinler arası veri girişindeki artış ile hasta bakım ve tedavisinin sürdürülmesi, bakım kalitesinin artırılması beklenmektedir. Bu veriler, hemşirelik uygulamalarını destekleyerek yalnızca hemşirelik bilgi sistemi için de temel oluşturur. Ancak hemşirelik kayıtları ile diğer sağlık bakım profesyonellerinin kayıtları arasındaki bağlantının eksik olması, hemşirelik kayıtlarının paylaşılmasının engellenmektedir [9, 10, 11].

Bilgisayarların, sağlık hizmetlerinde kullanımının yaygınlaşması sonucu sağlık sektörüne etkisi giderek artmaktadır. Bilgisayar kullanımı hemşirelik hizmetlerinde nitelik dönüştürme gücüne sahiptir. Günümüzde olduğu gibi gelecekte de bilgisayarlar, sağlık bakımı çevresini, bireyleri ve hemşirelik mesleğini etkilemeye devam edecektir. Bilgisayarlar sağlık bakım çevresi üzerinde, sosyal etkileşimi ve sağlık sistemlerini zorlayabilecek kadar güçlü bir etkiye sahiptir [12].

Bilgisayarların hemşirelik disiplinine olan katkıları aşağıda belirtilmiştir [13, 14, 15].

- Bakım planının yazılması için harcanan zamanı ve kırtasiyecilik ile ilgili yükü azaltır.
- Hastaya ayrılan zamanı artırır.
- Klinik karar vermeyi kolaylaştırır
- Hasta verilerini girerek problemi isimlendirebilir.
- Hemşirelik bakım planlarını standart hale getirir.

- Bilgisayar ortamına uyarlanmış uygun bakım planının kullanarak bakım planlarını geliştirebilir.
- Hemşireler arasındaki yazılı iletişimi geliştirir
- Hasta/aile için uygulanan bakımın tümüyle kayıt edilmesini ve ücretlendirilmesini sağlar.
- Hasta kayıtlarının düzenli, belirgin olarak tutulmasını sağlar
- Veri tabanı oluşturur. Bu kayıtlar aynı zamanda hemşirenin korunmasında yasal bir belge oluşturur ve hemşirenin sorumluluğunu artırır.
- Zorunlu hatırlatmalar sonucu gözlem sayısı artar.
- Gözlemlerin güvenilirliğinde ve doğruluğunda artış sağlar. Hataları ve göz ardı etmeleri azalır. Böylece bakımın kalitesini yükseltir.
- Gözlemler için bir rehber sağlanarak öğrenme aracı olarak kullanılır.
- Yönetici hemşirelerin hastaya verilen bakımı, daha objektif değerlendirmelerine olanak sağlar.
- Hastaya ait kayıtların düzenli ve kolay ulaşılabilir olmasını sağlar. Böylece hemşireler hastaları için daha kapsamlı bakım planı hazırlayabilirler.
- Hastaya verilen sağlık hizmetine, hem bireyin kendisinin hem de diğer sağlık disiplinlerinin aktif katılımını sağlar.
- Hasta ile ilgili verilerin, planların kaydedilmesini ve depolanmasını sağladığı için, istatistiksel değerlendirmeler ve araştırmalar için veri oluşturur.
- Elle yazılan kayıtlarda meydana gelebilecek hataları en aza indirir. Veri kaybını önler.
- Bilgisayarların hemşirelik eğitimi ve uygulamalarında bu derece önemli yararları olmasına karşın bir takım dezavantajlarının bulunduğu da bildirilmektedir. Bunlar;
- Bilgisayar teknolojisinin sağlıklı/hasta bireyle olan iletişim olasılığının bulunması,
- Bilgisayarların, bireylere yönelik kişisel verilerin güvenilirliğini sağlamayarak, herkesin bu verilere ulaşabilmesine olanak sağlaması dolayısıyla bireyin mahremiyetinin ihlal edebilme olasılığının bulunmasıdır.
- Hemşirelerin bu konudaki bilgi ve beceri eksiklerinin olması da bilgisayarları etkin ve verimli bir şekilde kullanmalarına engel olmaktadır.

Bilgisayar kullanımının bu dezavantajlarına rağmen avantajlarını göz önüne alındığında, hemşirelik eğitimi ve uygulamalarında son derece önemli bir yeri olduğu görülmektedir. Hemşirelik mesleğinin, sağlığın geliştirilmesi, korunması ve hastalıkların önlenmesi üzerine odaklandığı göz önüne alınırsa hemşireler, sağlık bakım sunumu içerisinde bilimsel ve teknolojik gelişmeleri uygulamada anahtar pozisyonda rol oynarlar. Sağlık bakım uygulamalarında bilgisayar kullanımının artması amacıyla eğitim-öğretim sürecinden itibaren başlamak üzere hemşire öğrencilerin bilgisayar teknolojisinin kullanımı konusunda hazırlanmalarıdır [16, 17].

Literatürde bilgisayarların, sağlıklı/hasta bireye kaliteli bakım sunumunda, hemşirelik işlev ve uygulamalarını geliştirmede son derece önemli bir araç olduğu

bildirilmektedir. Günümüzde hemşireler bilgisayar teknolojilerini uygulamalarına katarak, sağlıklı/hasta bireye kısa sürede kaliteli bir bakım sunabilmekte, verdikleri bakımın etkinlik ve verimliliğini kısa sürede değerlendirebilmektedir [18, 19].

3. YÖNTEM

Bu çalışma sağlık hizmetleri sunucularından en önemli aktörlerinden birisi olan hemşirelerin bilgisayar kullanım durumlarının değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak soru formu kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Trabzon il merkezinde hizmet veren toplam beş devlet hastanesinde çalışan başhemşire, başhemşire yardımcısı, sorumlu hemşire ve servis hemşiresi oluşturmaktadır. Araştırma kapsamındaki hastanelerde çalışan toplam hemşire sayısı 550 olup bu çalışmaya izin, nöbet, araştırmaya katılmayı kabul etmeyen kişilerin dışında kalan 350 kişi katılmıştır. Tanımlayıcı nitelikteki bu çalışmadan elde edilen veriler elektronik ortama aktarılarak SPSS 11,5 istatistik paket programı aracılığıyla değerlendirilmiş ve gerekli analizler yapılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi olarak $p < 0,05$ kabul edilmiştir. Yapılan ki-kare analizi sonucunda dağılıma uygun olmayanlara çalışmada yer verilmemiş yalnızca ki-kare analizine uygun dağılım gösteren analizler bulgular bölümünde yer almıştır.

4. BULGULAR

Araştırmaya katılan hemşirelerin yaşları, ünvanları, çalışma süreleri ve eğitimleri hakkındaki bilgiler Tablo 1’de verilmektedir.

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri

		n	%
CİNSİYET	Kadın	350	100,0
YAŞ	30 ve altı	73	20,9
	31-40	117	33,4
	41-50	156	44,6
	51-65	4	1,1
UNVAN	Başhemşire	3	0,9
	Başhemşire Yardımcısı	37	10,6
	Sorumlu Hemşire	60	17,1
	Servis Hemşiresi	250	71,4
ÇALIŞMA SÜRESİ	5 ve 5'den küçük	73	20,9
	6-10	115	32,9
	11-15	158	45,1
	16-20	4	1,1
EĞİTİM	Lise	75	21,4
	Ön lisans	81	23,1
	Lisans	194	55,4
TOPLAM		350	100,0

Katılımcıların % 0,9'u başhemşire, % 10,6'sı başhemşire yardımcısı, % 17,1'i sorumlu hemşire, % 71,4'ü ise servis hemşiresidir. Araştırmaya katılanların tamamı kadındır.

Katılımcıların çoğunluğu (%44,6) 14-50 yaş arasındadırlar. Katılımcıların çalışma süreleri ise 5 ve 5'den süreye sahip olanlar % 20,9, 11-15 yıl arası çalışma süresine sahip olanlar % 45,1'dir. Araştırmaya katılanların çoğunluğu (% 55,4) lisans eğitimine sahiptir (Tablo 1).

Katılımcıların bilgisayar kullanabilme durumlarına ait bilgiler Tablo 2'de yer almaktadır. Katılımcıların % 66'sı bilgisayara sahip olmakla beraber % 34'ü ise bilgisayara sahip değildir. Gül ve ark'nın (2004) yaptığı çalışmada hemşirelerin % 42,3'ünün bilgisayara sahip oldukları belirlenmiştir. Katılımcıların % 22,3'ü bilgisayar kullanmadığı, % 32,9'unun ise iyi durumda bilgisayar kullanabilmektedirler. Katılımcıların % 43,4'ü günde 1-3 saat arası bilgisayar kullanmaktadırlar. Katılımcıların bilgisayar kullanabilme deneyimlerine bakıldığında çoğunluğu (% 56,3) 2-5 yıl olmayanlar ise % 10,6'dır.

Tablo 2: Katılımcıların Bilgisayar Kullanabilme Durumlarının Dağılımları

BİLGİSAYARA SAHİP OLMA DURUMU	Evet	231	66,0
	Hayır	119	34,0
BİLGİSAYAR KULLANABİLME DURUMU	Kullanmayan	78	22,3
	Kötü	1	0,3
	Orta	153	43,7
	İyi	115	32,9
	Çok İyi	3	0,9
GÜNLÜK BİLGİSAYAR KULLANMA SÜRESİ	İsaatten az	37	10,6
	1-3 saat	152	43,4
	3-5 saat	83	23,7
	Kullanmayan	78	22,3
BİLGİSAYAR KULLANABİLME DENEYİMİ	1 yıl ve daha az	78	22,3
	2-5 yıl	197	56,2
	6-9 yıl	38	10,9
	Deneyimi yok	37	10,6
TOPLAM		350	100,0

Tablo 3: Katılımcıların yaşları ile bilgisayara sahip olma durumları arasındaki ilişki

		Bilgisayara sahip olma durumu			
		Evet		Hayır	
		n	%	n	%
Yaş	30 ve altı	73	%31,6	0	%0,0
	31-40	76	%32,9	41	%34,5
	41-50	81	%35,1	75	%63,0
	51-65	1	%0,4	3	%2,5
Toplam		231	%100,0	119	%100,0

$X^2:54,43$

$p:0,00$

Tablo 3’de katılımcıların yaşları ile bilgisayara sahip olma durumları arasındaki ilişki gösterilmektedir. Bilgisayara sahip olanların % 35.1’i 41-50 yaş arasında, % 32.9’u 31-40 yaş arasında, % 31.6’sı 30 yaş ve altı gruptadır. Katılımcılardan bilgisayara sahip olmayanların % 63’ü 41-50, % 34.5’i 31-40 yaş arasındadır. Katılımcıların yaşları ile bilgisayara sahip olma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p:0.00).

Tablo 4: Katılımcıların yaşları ile günlük bilgisayar kullanabilme süresi arasındaki ilişki

		Günlük Bilgisayar Kullanabilme Süresi							
		1st ve az		1-3st		3-5st		Yok	
		n	%	n	%	n	%	n	%
Yaş	30 ve altı	37	%100.0	0	%0.0	36	%43.4	0	%0.0
	31-40	0	%0.0	110	%72.4	7	%8.4	0	%0.0
	41-50	0	%0.0	41	%27.0	40	%48.2	75	%96.2
	51-65	0	%0.0	1	%0.7	0	%0.0	3	%3.8
Toplam		37	%100.0	152	%100.0	83	%100.0	78	%100.0

$X^2:2.73$ p:0.09

Tablo 4’de katılımcıların yaşları ile günlük bilgisayar kullanabilme süreleri arasındaki ilişki gösterilmektedir. Günlük bilgisayar kullanabilme süresi 1saat ve 1 saatten az olanların tamamı 30 ve 30 yaş altı gruptadır. Günlük bilgisayar kullanabilme süresi 1-3 saat arasında olanların % 72.4’ü 31-40 yaş arasında olup 3-5 saat arasında olanların ise % 48.2’si 41-50 yaş grubundadır. Katılımcıların yaşları ile günlük bilgisayar kullanabilme süreleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (p:0.09).

Tablo 5: Katılımcıların yaşları ile bilgisayar kullanabilme deneyimleri arasındaki ilişki

		Bilgisayar Kullanabilme Deneyimi							
		1yıl ve az		2-5yıl		6-9yıl		Yok	
		n	%	n	%	n	%	n	%
Yaş	30 ve altı	16	%43.2	36	%18.3	0	%0.0	21	%26.9
	31-40	0	%0.0	79	%40.1	38	%100.0	0	%0.0
	41-50	18	%48.6	81	%41.1	0	%0.0	57	%73.1
	51-65	3	%8.1	1	%0.5	0	%0.0	0	%0.0
Toplam		37	%100.0	197	%100.0	38	%100.0	78	%100.0

$X^2:27.93$ p:0.01

Tablo 5’de katılımcıların yaşları ile bilgisayar kullanabilme deneyimleri arasındaki ilişki gösterilmektedir. Bilgisayar kullanabilme deneyimi 1 yıl ve 1 yıldan az olanların % 48.6’sı 41-50 yaş arasındadır. Bilgisayar kullanabilme deneyimi 2-5 yıl arasında olanların % 41,1’i, 6-9 yıl arasında bilgisayar

kullanabilme deneyimine sahip olanların tamamı 31-40 yaş arasındadır. Katılımcıların yaşları ile bilgisayar kullanabilme deneyimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p:0.01).

Tablo 6: Katılımcıların ünvanları ile bilgisayara sahip olma durumları arasındaki ilişki

		Bilgisayara Sahip Olma				Toplam	
		Evet		Hayır			
		n	%	n	%	n	%
Ünvan	Başhemşire	2	%0.9	1	%0.8	3	%0.9
	Başhemşire Yardımcısı	23	%10.0	14	%11.8	37	%10.6
	Sorumlu Hemşire	39	%16.9	21	%17.6	60	%17.1
	Servis Hemşiresi	167	%72.3	83	%69.7	250	%71.4
Toplam		231	%100.0	119	%100.0	350	%100.0

$X^2:0.34$ p:0.95

Tablo 6’da katılımcıların ünvanları ile bilgisayara sahip olma durumları arasındaki ilişki gösterilmektedir. Bilgisayara sahip olanların % 72.3’ü servis hemşiresi, % 16.9’u sorumlu hemşire, % 10’u başhemşire yardımcısı, % 0.9’u başhemşiredir. Katılımcılardan bilgisayara sahip olmayanların % 69.7’si servis hemşiresi, % 17.6’sı sorumlu hemşire, % 11.8’i başhemşire yardımcısı, % 0.8’i başhemşiredir. Katılımcıların ünvanları ile bilgisayara sahip olma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (p:0.95).

Tablo 7: Katılımcıların çalışma süresi ile bilgisayara sahip olma durumları arasındaki ilişki

		Bilgisayara Sahip Olma				Toplam	
		Evet		Hayır			
		n	%	n	%	n	%
Çalışma Süresi	5 ve az	73	%31.6	0	%0.0	73	%20.9
	6-10	75	%32.5	40	%33.6	115	%32.9
	11-15	83	%35.9	75	%63.0	158	%45.1
	16-20	0	%0.0	4	%3.4	4	%1.1
Toplam		231	%100.0	119	%100.0	350	%100.0

$X^2:58.17$ p:0.00

Tablo 7’de katılımcıların çalışma süreleri ile bilgisayara sahip olma durumları arasındaki ilişki gösterilmektedir. 11-15 yıl arasında çalışma süresine sahip katılımcıların % 35.9’u, 5 ve 5’den az çalışma süresine sahip olanların % 31.6’sı bilgisayara sahiptirler. Katılımcıların çalışma süreleri ile bilgisayara sahip olma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p:0.00).

Tablo 8’de katılımcıların çalışma süreleri ile günlük bilgisayar kullanabilme süreleri arasındaki ilişki gösterilmektedir. Günlük bilgisayar kullanma süresi 1 saatten az olanların tamamının çalışma süresi 5 ve 5’den

azdır. Katılımcıların günlük bilgisayar kullanma süresi 1-3 saat arasında olanların % 72.4'ü 6-10 yıl arasında çalışma süresine sahiptirler. Katılımcıların çalışma süreleri ile günlük bilgisayar kullanma süreleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p:0.00).

Tablo 8: Katılımcıların çalışma süresi ile günlük bilgisayar kullanabilme süresi arasındaki ilişki

	Çalışma Süresi	Günlük Bilgisayar Kullanabilme Süresi							
		1st az		1-3st		3-5st		Kullanmayan	
		n	%	n	%	n	%	n	%
	5 ve az	37	%100	0	%0.0	36	%43.4	0	%0.0
	6-10	0	%0.0	110	%72.4	5	%6.0	0	%0.0
	11-15	0	%0.0	42	%27.6	42	%50.6	74	%94.9
	16-20	0	%0.0	0	%0.0	0	%0.0	4	%5.1
	Toplam	37	%100	152	%100	83	%100.0	78	%100

X²:391.70 p:0.00

Tablo 9: Katılımcıların çalışma süresi ile bilgisayar kullanabilme deneyimi arasındaki ilişki

	Çalışma Süresi	Bilgisayar Kullanabilme Deneyimi							
		1yıl ve az		2-5yıl		6-9yıl		Deneyimi yok	
		n	%	n	%	n	%	n	%
	5 ve az	16	%43.2	36	%18.3	0	%0.0	21	%26.9
	6-10	0	%0.0	77	%39.1	38	%100.0	0	%0.0
	11-15	17	%45.9	84	%42.6	0	%0.0	57	%73.1
	16-20	4	%10.8	0	%0.0	0	%0.0	0	%0.0
	Toplam	37	%100.0	197	%100.0	38	%100.0	78	%100.0

X²:175.82 p:0.00

Tablo 9'da katılımcıların çalışma süreleri ile bilgisayar kullanabilme deneyimleri arasındaki ilişki gösterilmektedir. Çalışma süresi 5 ve 5'den az olanların % 43,2'si 1 yıl ve 1 yıldan az bilgisayar kullanabilme deneyimine sahiptir. Çalışma süresi 6-10 yıl olan katılımcıların % 39,1'i 2-5 yıl arasında bilgisayar kullanma deneyimine sahiptir. Katılımcıların çalışma süreleri ile bilgisayar kullanabilme deneyimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p:0.00).

Tablo 10'da katılımcıların eğitimleri ile bilgisayar kullanabilme durumları arasındaki ilişki gösterilmektedir. Lise eğitimine sahip olan katılımcıların % 24.2'sinin bilgisayar kullanabilme durumları orta düzeydedir. Katılımcıların eğitimleri ile bilgisayar kullanma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p:0.00).

Tablo 10: Katılımcıların eğitimleri ile bilgisayar kullanabilme durumları arasındaki ilişki

	Eğitim	Bilgisayar Kullanabilme Durumu					
		Kullanmayan		Orta		İyi	
		n	%	n	%	n	%
	Lise	37	%47.4	37	%24.2	0	%0.0
	Önlisans	41	%52.6	39	%25.5	0	%0.0
	Lisans	0	%0.0	77	%50.3	115	%100.0
	Toplam	78	%100.0	153	%100.0	115	%100.0

X²:195.41 p:0.00

5. TARTIŞMA

Katılımcıların % 66' sı bilgisayara sahip olmakla beraber %34'ü ise bilgisayara sahip değildir. Gül ve ark'nın (2004) yaptığı çalışmada hemşirelerin % 42.3' ünün bilgisayara sahip oldukları belirlenmiştir. Bilgisayar kullanabilme durumlarına bakıldığında katılımcıların % 32,9'u iyi durumda bilgisayar kullanabildiklerini belirtmişlerdir. Erdemir ve arkadaşlarının (2005) çalışmasında hemşirelerin % 20'si bilgisayarı iyi kullandıkları belirlenmiştir. Her iki çalışmayı bizim çalışmamızla karşılaştırdığımızda zamanla teknolojinin hayatımızın vazgeçilmez gereçleri haline gelmiş olmasının sonucuna ulaşabiliriz. Literatüre bakıldığında birçok hemşirenin bilgisayarı onları iş yükünü arttıracığını, çok zaman alacağını düşündüğü için bilgisayar kullanmaktan korktukları belirtilmektedir. Sağlık bakım profesyonellerinin özellikle de hemşirelerin daha hızlı çalışması, daha fazla üretmesi, etkinlik ve verimliliklerini arttırmaları için bugün ve gelecekte bilgisayarı başkalarının sorumluluğu olarak görmekten vazgeçerek hemşirelik uygulamalarına yardımcı olan bir araç olarak görmeleri önemlidir [1, 17, 18, 19].

Günlük bilgisayar kullanabilme sürelerine bakıldığında 1-3 saat arası bilgisayar kullanabilen % 43.4'dür. Brumini ve ark'nın (2005) çalışmasında ise katılımcıların %37,2'si günde 1-5 saat arasında bilgisayar kullanmaktadırlar. Bilgisayar kullanabilme yeteneği ve becerisini geliştirmek için bilgi gereklidir. Bilgi elde etme ve beceri kazanmanın da bireyin ilgisine ve motivasyonuna bağlı olduğu göz önüne alındığında hemşirelerin bilgisayarın kullanım yeteneğini kazanması onların bilgisayarlarla ilgili yeterli bilgiye sahip olmalarına, bilgisayar teknolojisinin anlamalarına, bilgisayar ve yazılımlarına yönelik olumlu davranış geliştirilmelerine, hemşirelik işlev ve uygulamalarında bilgisayardan nasıl yararlanacaklarını bilmelerine bağlıdır [17, 19].

Katılımcıların %56,3'ü 2-5 yıl arasında bilgisayar kullanabilme deneyimine sahiptir. Aştı ve ark'nın 2008 yılındaki çalışmalarında ise hemşirelerin %59,6'sı 2-5 yıl sürelerde bilgisayar kullandığı belirlenmiştir. Her iki çalışmada bilgisayar kullanabilme deneyimleri açısından değerlendirildiğinde yakın sonuçlara ulaşılmıştır. Literatürde bilgisayar kullanma deneyimi ile bilgisayara karşı tutum arasında ilişkinin olduğu belirtilmektedir. Söz

konusu literatürde bilgisayar kullanımı deneyimi arttıkça sağlık ekibi üyelerinin bilgisayara karşı olumlu tutum sergiledikleri vurgulanmıştır. Çalışmamızdaki hemşirelerin büyük bir kısmının bilgisayar kullanıcıları olabilmesi ve bilgisayar kullanma deneyiminin 2-5 yılları arasında yoğunlaşması hemşirelerin bilgisayar kullanımına hazır oldukları söylenebilir [1, 17, 18].

Katılımcılardan bilgisayara sahip olanların %35,1'i 41-50 yaş arasında, %32,9'u 31-40 yaş arasında, %31,6'sı 30 yaş ve altı gruptadır. Katılımcılardan bilgisayara sahip olmayanların %63'ü 41-50, %34,5'i 31-40 yaş arasındadır. 30 yaş ve altı gruptaki katılımcıların hepsi bilgisayara sahiptir. Bunun nedeni ilerleyen yaşlarda bilgisayar kullanımına olan ilginin farklı alanlara kayması olabilir. Katılımcıların tamamının kadın olması ve bu yaş grubundaki kadınların farklı rollere (annelik gibi) sahip oldukları düşünülebilir. Katılımcıların yaşları ile bilgisayara sahip olma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p:0.00).

Katılımcılardan bilgisayar kullanabilme deneyimi 1 yıl ve 1 yıldan az olanların %48,6'sı 41-50 yaş arasındadır. Bilgisayar kullanabilme deneyimi 2-5 yıl arasında olanların %41,1'i, 6-9 yıl arasında bilgisayar kullanabilme deneyimine sahip olanların tamamı 31-40 yaş arasındadır. Bilgisayar kullanabilme deneyimi 2-5 ve 6-9 yıl olan katılımcıların yaşları 31-40 arasında değişmekte iken 41-50 yaş arasındaki katılımcıların %73,1'i bilgisayar kullanabilme deneyimine sahip değildiler. Bunun nedeni bu yaş grubundakilerin genelde toplumda, özelde sağlık bakım ortamlarında hemşirelerin bilgisayarlarla temaslarının az olması olabilir. Katılımcıların yaşları ile bilgisayar kullanma deneyimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p:0.01).

Katılımcılardan bilgisayar kullanabilme durumları orta olanların %47,7'si 30 ve 30 yaş altı gruptadır. Bilgisayar kullanabilme durumu orta olanların %25,5'i 31-40 yaş arası gruptadır. Katılımcılardan bilgisayar kullanabilme durumları çok iyi olanların %33,1'i 41-50 yaş arasındadır. Katılımcılardan bilgisayarı iyi kullananların %62,5'i 31-40 yaş grubunda kullanamayanların ise %96,2'si 41-50 yaş grubundadır. Bunun nedeni genelde toplumda, özelde sağlık bakım ortamlarında hemşirelerin bilgisayarlarla temaslarının az olması, Katılımcıların tamamının kadın olması ve bu yaş grubundaki kadınların farklı rollere (annelik gibi) sahip olmaları olabilir. Katılımcıların yaşları ile bilgisayar kullanabilme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p:0.00).

Katılımcılardan bilgisayara sahip olanların %35,9'u 11-15 yıl arasında, %31,6'sı 5 ve 5'den az çalışma süresine sahiptir. Bilgisayara sahip olmayanların %63'ü 11-15 yıl arasında çalışma süresine sahiptirler. Çalışma süresi az olan katılımcıların daha çok bilgisayar kullandıkları söylenebilir. Katılımcıların çalışma süreleri ile bilgisayara sahip olma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p:0.00).

Katılımcılardan günlük bilgisayar kullanabilme süresi 1 saatten az olanların tamamı çalışma süresi 5 ve 5'den

azdır. Bilgisayar kullanmayanların %94,9'u 11-15 yıl arasında çalışma süresine sahiptirler. Katılımcıların çalışma süreleri ile günlük bilgisayar kullanma süreleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p:0.00).

Katılımcılardan çalışma süresi 5 ve 5'den az olanların %43,2'si 1 yıl ve 1 yıldan az bilgisayar kullanma deneyimine sahiptir. Bilgisayar kullanabilme deneyimi 6-9 yıl arasında olanların tamamı çalışma süresi 6-10 yıl arasındadır. Çalışma süresi 6-10 yıl arasında olan katılımcıların bilgisayar teknolojilerinden diğer katılımcılara göre daha uzun süredir bilgisayar teknolojisini kullandıkları söylenebilir. Katılımcıların çalışma süreleri ile bilgisayar kullanabilme deneyimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur (p:0.00).

Lise eğitime sahip olanların %24,2'si bilgisayar kullanabilme durumları orta düzeydedir. Katılımcılardan lisans eğitime sahip olanların tamamı iyi düzeyde bilgisayar kullanma durumuna sahiptir. Katılımcıların eğitim durumları arttıkça bilgisayar kullanma düzeyleri olumlu yönde değişmektedir. Ülkemizde, hemşirelik eğitim programlarında bilgisayar kullanımına ilişkin derslere son yıllarda yer verilmektedir. Mesleğin tipi ile bilgisayar kullanımının önemli oranda ilişkili olduğu; hemşire öğretmen ve öğrencilerin bilgisayarı diğer hemşire ve hemşire yöneticilerden daha fazla kullandıkları belirlenmiştir [17].

6. SONUÇ

Ülkemizdeki sağlık hizmeti sunucularından biri olan hemşirelerin bilgi teknolojilerini kullanma yönünden hazır oluşluk düzeyini belirlemek amacıyla bu çalışma yapılmıştır. Bu çalışmanın diğer bir amacı ise sağlık hizmeti sunucularının en önemli aktörlerinden biri olan hemşirelerin bilgisayar teknolojisinin kullanımının avantajları konusunda farkındalığını arttırmaktır. Bilgisayar kullanma durumlarına bakıldığında katılımcıların %43,7'sinin bilgisayarı orta düzeyde kullanıyor olması ve %56,3 oranında bilgisayar kullanma deneyimlerinin 2-5 yılları arasında olması hemşirelerin bilgisayar teknolojisine uzak olmadıklarını göstermektedir. Bu sonuç örneklemimizdeki hemşirelerin e-sağlık süreci paralelinde gerçekleşecek gelişmeleri takip edebilecekleri ve bu süreçte aktif olarak rol alabileceklerini göstermektedir. Katılımcıların eğitimleri ile bilgisayar kullanma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Hemşirelerin sağlık bakımı sisteminde bilgisayardan yararlanmaları için bilgisayar kullanımı ve eğitimi konusunda desteklenmesi gerekmektedir. Bilgisayar kullanım durumu iyi olan hemşirelerin gerekli eğitimlerle desteklenerek, hemşirelik sürecine yönelik programların elektronik ortamlarda tasarlanması aşamasında yer almaları sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- [1] F. Erdemir, Z. Hanoğlu, A. Akman, "Hemşirelik Bilgisayar ve İnternet Kullanma Durumu, Hemşirelikte Bilgisayar ve İnternet Kullanımının Değerine İlişkin Görüşleri", **İkinci Ulusal Tıp Bilişimi Kongresi**, Antalya, 78-84, 2005.
- [2] İnternet: F. Erdemir, "Ülkemiz ve Dünya'da hemşirelik bilişimi", <http://www.turkmiia.org/files/83.ppt>, 2009.
- [3] A. Akcan, İ. Keser, G. Sucu, O. Saka, "Hemşirelik Dersi Alan Öğrencilerin Hemşirelik Bilişimine İlişkin Görüşleri", **Dördüncü Ulusal Tıp Bilişimi Kongresi**, Antalya, 78-82, 2007.
- [4] İnternet: N. Baykal, "Sağlık eğitiminde model arayışı", <http://www.bthaber.com.tr/?p=4080&sayi=SAYI:770>, 2010.
- [5] İnternet: N. Baykal, "Değişen Dünya, Tıp ve Teknoloji", <http://www.sisoft.com.tr/haber/page?SYF=Detay&hb=1197>, 2009.
- [6] Z. Halıcı, **Hemşirelik Hizmetlerinde Zaman Yönetimi**, Yüksek Lisans Tezi, TODAİE, Yönetim Bilimleri Anabilim Dalı, 2006.
- [7] A. Başar, S. Tarihçi, M. N. İlhan, M. A. Ergün, H. Soncul, "Hemşirelik Hizmetlerinde Bilgisayar Kullanımı-Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Örneği", *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 1(1), 43-46, 2008.
- [8] L. Dinç, "Bilgisayarların Hemşirelik Eğitimi ve Hizmetlerindeki Yeri", *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 2 (2), 47-50, 1995.
- [9] H. A. Park, I. Cho, N. Byeun, "Modeling a terminology-based electronic nursing record system:an object-oriented approach", *J Med Inform*, 7(76), 735-746, 2007.
- [10] A. Moen, "Nursing perspective to design and implementation of electronic patient record systems", *J Biomed Inform*, 6(36), 304-312, 2003.
- [11] I. Cho, H. A. Park, "Development and evaluation of a terminology-based electronic nursing record system", *J Biomed Inform*, 5(30): 304-312, 2003.
- [12] F. A. Ay, "Uluslar arası elektronik hasta kayıt sistemleri, hemşirelik uygulamaları ve bilgisayar ilişkisi", *Gülhane Tıp Dergisi*, 4(51), 131-136, 2009.
- [13] N. Sabuncu, "Bilgisayar ve hemşirelik yaklaşımı" ,Hemşirelik Forumu Bülteni, 2(11), 81-82, 1998.
- [14] F. A. Ay, **Hemşirelik Süreci ve Temel Hemşirelik Kavramlar, İlkeler, Uygulamalar**, Medikal Yayıncılık, İstanbul, 2007.
- [15] L. Birol, **Hemşirelik süreci ve dokümantasyon**, Sağlık Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1998.
- [16] S. Erdoğan, "Standart ve ortak dil kullanmak hemşireliğin geleceği için fırsat mı? ", **Hemşirelik Dergisi**, 5(50), 1-13, 2003.
- [17] Z. Koç, "Hemşirelik Öğrencilerinin Hemşirelik Eğitimi ve Uygulamalarında Bilgisayar Kullanımı Konusundaki Görüşlerinin Belirlenmesi", **Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi**, 10(2): 29-30, 2006.
- [18] N. Kaya, T. Aştı, H. Kaya, G. Kaçar, "Hemşirelerin Bilgisayar Kullanımına İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi", *I.Ü.F.N Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 16(62), 3-89, 2008.
- [19] G. Brumini, I. Kovie, D. Zombori, I. Lulia.M. Petraeeki, "Nurses attitudes towards computers :Cross Sectional Questionnaire Study Croat", *Med Journal*, 46(1), 101-104, 2006.